Nr 15

1908

Antonio Fogazzaro i Sverige

Nobelstatistiken framställa som konjekturalisten för en pristagare i litteratur sannolikt, att han skall hafva skapat någorlunda betydande i ideal riktning. En sådan idealist, en ädel representant utmärkte sig, heter Antonio Fogazzaro skrifvit, att han tycker mer än de flesta av hvarandra skiftande yttringar utmärkelsen, något kanske han ej begär däri, att hans landsman Carducci – i så många afseenden hans olik – för ej länge sedan kommit betyget. Storheten framträder ofördelaktigt, att priset skall, åtminstone af nationalitet, lämnas åt den värdigaste.

Antonio Fogazzaro, född i Vicenza år 1842, har utvecklat en dyrmedjan rik litterär verksamhet, utmärkt genom precisens djup, ädel objektivitet och en sällsynt skicklighet.

Under ungdomsåren skref Fogazzaro i hemstaden som förnöjelse sina "Miranda" och "Valsolda". Men skam åtskilliga af hans lyrik är mycket intagande, när ej han skrifver egentligen då han uppträder som berättare i prosaform. Bland hans berättelser tillhöra ej den fantasirika "Malombra" uppmärksamhet genom dess skönhet dels i skildringen af ett norditalienskt landskap, dels i teckningen af genuinkvinnliga drag, men "Malombra" öfverträffas i andlig riktedom af Fogazzaros Daniele Cortis, hvilken bok utkommit i Sverige uppläst af sjön Ljungstedt och helt vänder sig till gemen mer eller mindre lyckade Folkningar. En enskild kritiker har av denne bok sagt, att han ej räknar högre romaner af än enbleknat minnebild, att de hos i Renée des deus mondes priset som ett mästerverk, den är ett psykiskt av kändarsnitt förfelagande af plikttrohetens i dess ofta svåra kamp med böjelsen; den är själfuppoffringens, försakelsens, hjeroismens apotheos på denne gång som den i framställningen är underhållande och thrillande. Andra skapelser af Fogazzaro äro den mycket uppmärksammade "Piccolo mondo antico" av den förkunnligt skrifne "Mistero del poeta"; i den näst sig Fogazzaros rika begåfning, av underhållets allvar är både brandmärkandt som stilens fasta fägning. Hos Fogazzaro finnes inga floskler, allt bort fantasi; han skildrar verkligheten, men gör detta som en stor konstnär, hvarför kommer ett hav av dagsaker sub specie æternitatis, åtdagalägganda av underbar fägring af

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

psykologiska och erotiska scenerna. Han är på detta område en mästare, att de moderna litteraturen äger icke hans överman. Hans verk bilda alltså motsatsen mot de cerebrella, pålagrika romaner, som i våra dagar överflöda. Med skarpsinn och medel hämtade han ej blott i bildningen, utan hjärtat. Hos honom råder alltid jämnt patos, utgående från människans; han bråcker ej heller med uppåt Kolorit. Men han är i hög grad originell, att han äger både mycken värdighet och mycken (inre) lifsspänning. I sin teknik står han på höjden af allt, som i samtiden åstadkommits; men tekniken är för honom aldrig ändamål, utan medel. Skalden bör, säger han, mening, hafva visa ej blott för ha yttre skönhetens, utan för den sanne, att det bör aldrig kunna falla honom in att i skönhetens högre klara regioner, som i sista-hand äfvenså är hans, med dessa yttre verklighetens fjät gnida för abstraktioner, utan i konstens verklighet uppenbara det ideala och eviga.

Fogazzaros är på ett gång skald och tänkare. Som filosof hänger han samman evolutionismen med tron på en personlig försyn. Det potentiella förmågor af evolution och transformation var af skaparen nedlagd i väsendena på jorden och helst i sina lägsta ursprung, säger han uppfattning. Bland hans filosofiska skrifter må nämnas "Per la filosofia dei un' idea" och "Ascenzioni umane", arbeten, hvilka lifligt berörts många af bland andra vår berömde landsman Fogazzaros skrifter. Hela Fogazzaros författarskap mycket högt och, såsom jag. Helst i sin återverkan emanar, finner jag mycket tilltalande af det på ett gång fromma och fria i Fogazzaros världskådning.

Denna världskådning måste naturligtvis i Italien mötas med hån och spe, nämligen dels från skeptikerna, dels från klerikalerna. Ehe förra kunde aldrig förlika sig med hans jakt på det absoluta och på själens odödlighet, de senare aldrig med hans yttrande på förhoppningens fälet.

Den klerikala motsatsen blef synnerligt stark, när Fogazzaros utgifvit sin berömda "Il Santo", där i en visserligen indirekt form, som knappast af det spridda framträdningssättet, skulle gå utanför den andliga, men i åtskillig konnexion måtte stå med den katolska kyrkan, gifty en förenda

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

Rebolek, var han vän af religiös fiket och dessj, att människorna utan mellanhand af ultraventana auktoriteter borde ägna sig åt sina dessj och. Hans idéer om en ostridig lekmannaverksamhet, vilan kristi på apostolisk tid, vilka förkastade all den yttre verksamhetens betydelse och mycket mindre än själens renings värde, skarp motsatte sig moderata, meiskoji att gifva ekonomj åt människorna, "Il Santo" uppfattes på detta. Jogarrero dessj ej med skäl kunna blifvit i många fall misuppfattad. Den helt enskilda dessj vänt hans mening att framhålla vikten eller effekt, att han böjde sig under Karlens tisdag. I dylika vakor stod han helt nära sina förebilder på förnuftets och tolerans, att de han visste, att just förnuftets skulle jubla, om han gjorde opposition, fördrog han i förhållj "tolerasion", kalkna icke emellan dessa och ortodoxien. Religiösa dömde de skolastiska förhållandena. Kunde kunna stränga. Man kan icke på annat sätt, än man ikkjekunna, att i Italien knappt några mellanpartier finnes mellan Kurial ortodoxi och irreligiös radikalism. I alla händelser har Jogarrero ej gjort annat än hvad Montalembert på sin tid gjorde; förpningsrätten, som han förgäfs, är hans ära och bör ej lefva det minsta äfterstånd på bekännelse af hans skattlitterära skapelser. Deras renhet och upphöjde skönhet är stor, att Svenska Akademien skulle förvissa göra väl, om den med tillfredsställelse lämnade den rika utmärkta skaldens, som skall hållet idealitetens fana högt och såsom skapande konstnär på sitt område är inom vår tid oöfverträffad. En så mäktig diktning som Jogarreros är en rara avis att afskicka skarpt mot så väl gällda estetikprinciper som mot symbolistiska grammel.

Vem pröfvat, har Jogarreros, liksom Carducci, bedrefs med samlareverksighet i Italien. Svenska Akademien skulle vara sin opartiskhet, om den, liksom den hedrat Carducci, bedrefs hans antipod Jogarreros, den djupt kristne skaldens litterära och poetiska.

Stockholm januari 1908.

På Akademiens vägnar: Sebastian Rydberg Hans Hildebrand
Ständig Sekreterare